

12. Průcha J. Moderní pedagogika / Jan Průcha. – Praha: Portál, 1997. – 495 s.
13. Zbierka zakonov/ Zakon zo 1989 o vysokych skolach / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <<http://www.zbierka.sk/>>. – Загол. з екрану. – Мова словац.
14. Stejnopis sbírky zákonů a nařízení státu československého [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <<http://ftp.aspi.cz/opispdf/1934/037-1934>>. – Загол. з екрану. – Мова чехословац.
15. Vysoká škola ekonomické v Praze: Ukoly. Vše v Praze v etape urychleného socialne ekonomického rozvoje CSSR. – Praha, 1989. – 82 s.
16. Zakon ze dne 23/ cervence 1919, kterymz zriضة se ceskoslovenska statni «Vysoka skola odchodni v Praze»// Stejnopis sbírky zákonů a nařízení státu československého. Ročník 1919 / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <<http://ftp.aspi.cz/opispdf/1919.html>>. – Загол. з екрану. – Мова чехословац.

Актуальность статьи обусловлена интеграционными процессами в развитии высшего образования, необходимостью внедрения европейских норм и стандартов в образовании, науке и технике, распространении собственных культурных и научно-технических достижений в Европу. Выделены основные особенности развития высшего экономического образования в Чехии и Словакии в XX веке: расширение сети высших учебных заведений, появление частных высших учебных учреждений, увеличение количества студентов, активное внедрение идей Болонского процесса.

Ключевые слова: высшее образование, Чехия, Словакия, периодизация развития, высшее экономическое образование.

The relevance of the article is due to the integration processes in the development of higher education, the need to introduce European norms and standards in education, science and technology, the dissemination of their own cultural and scientific and technological developments in Europe. Purpose of this article is to trace the evolution and reveal the features of higher economic education in the Czech Republic and Slovakia in the twentieth century. The attention has been paid to the allocation periods of higher economic education in the Czech Republic and Slovakia: institutional, during World War II, nationalization, democratization, globalization. The basic features of the development of higher economic education in the Czech Republic and Slovakia in the twentieth century have been defined: expanding the network of institutions of higher education, the emergence of private higher education institutions, increasing the number of students, active implementation of the ideas of the Bologna process. The experience of formation of higher education in Europe in the twentieth century can give new impulses to improve the system reform of universities in Ukraine Prospects for further research in the justification see the impact of modern social and economic relations in the educational processes of European integration, the introduction of international educational standards and preserve the traditions of our education system.

Key words: higher education, the Czech Republic, Slovakia, periodization of development, degree in economics.

УДК 378.14.01

МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГА ВИЩОЇ ШКОЛИ

Товканець Оксана Сергіївна
м.Мукачево

Стаття присвячена методології професійної діяльності викладача вищої школи. Актуальність статті визначається необхідністю розгляду проблеми професійної готовності, збереження і розвитку духовних пріоритетів, формування особистості в межах системи освіти. Акцентовано увагу на тому, що на рівень професійної діяльності педагога вищої школи впливають три складові: загальногромадянські риси, властивості, що визначають специфіку викладацької діяльності; спеціальні знання, уміння й навички з спеціальності; наявність певних особистісних якостей, соціально-психологічних рис і педагогічних здібностей.

Ключові слова: педагог вищої школи, професійна діяльність, методологія, завдання педагога вищої школи.

Постановка проблеми. Початок ХХІ століття характеризується складними соціально-економічними і геополітичними трансформаціями, які зумовлюють перегляд підходів до професійної і особистісної реалізації членів суспільства. Складною і фундаментальною залишається проблема професійної готовності, збереження і розвитку духовних пріоритетів, формування особистості в межах системи освіти, що створює передумови для модернізації професійної підготовки, пошуків шляхів набуття індивідом особистісних та соціальних якостей на засадах суб'єкт-суб'єктної взаємодії. В умовах глобалізаційних процесів, взаємопроникнення ринків праці та інтернаціоналізації національних економік

вища освіта розглядається як свого роду ключ до майбутнього економічного розквіту, ефективний спосіб боротьби з безробіттям, рушійною силою науково-технічного прогресу. Важливою проблемою в цьому контексті постає проблема забезпечення високої якості професійної підготовки та вищої освіти, однією з умов забезпечення якої є професійна діяльність педагога вищої школи.

Аналіз останніх досліджень проблеми. Проблема професійної діяльності педагога вищої школи розглядалася з різних позицій вітчизняними зарубіжними науковцями серед яких В.Андрущенко, Б.Гершунський, І.Зязюн, В.Кремень, В.Луговий, Н.Ничкало, Л.Пуховська, Л.Хомич, А.Субетто та інші. Дослідниками відзначається, що в ХХІ столітті на розвиток вищої освіти мають значний вплив наступні зміни: інтеграція освіти, науки і промисловості; становлення системи безперервної освіти; інтеграція середньої і вищої школи; автономізація університетів з посиленням їх відповідальності за весь комплекс процесів підготовки кадрів з вищою освітою і високою кваліфікацією; посилення ролі освіти в економіці розвинених країн; становлення науки про освіту як нової парадигми в контексті знань про освіту, що приходить на зміну педагогіки як науки про навчання і виховання.

Аналіз наукових досліджень засвідчує, [2; 4; 5, с.12-14; 6, с.24-26] що відбувається пошук нової парадигми підготовки людини до життя, яка б забезпечувала не тільки адаптивне ставлення до дійсності, а й розвиток самої дій-

ності відповідно до людського виміру життя, які вимагають умови нового століття.

Центром цієї парадигми виступає освіта, яка розвивається як відповідь на виклики цивілізації і одночасно як відповідь на потребу людини знайти своє місце і можливості самореалізації в новому глобальному просторі. Освіта, її організація, напрям розвитку, зміст та навчальні технології є епіцентром дискусій, які розгорнулися сьогодні у світовому інтелектуальному середовищі. В сучасних умовах важливою є професійна підготовка, яку людина здобуває у вищій школі. Складне соціально-психологічне новоутворення, яким є особа майбутнього фахівця, може формуватися під впливом професійно спрямованої діяльності викладача вищої школи, яка виявляється в якісному викладанні, тактовності у спілкуванні зі студентами, манері триматися.

Мета статті: здійснити аналіз методологічних аспектів професійної діяльності педагога вищої школи.

Виклад основних результатів дослідження. Значимо, що особистість викладача, його ідейно-науковий, психолого-педагогічний та методичний рівні є вирішальним чинником у підготовці висококваліфікованих спеціалістів.

Відповідно до нової філософії освіти викладач вищої школи в сучасних соціокультурних умовах вбачається не просто транслятором науково-культурного й професійного досвіду, а носієм незаперечної істини, яка має бути засвоєна студентом. Центральний тягар в діалогічній культурі припадає на індивідуальність і індивідуальну свідомість, визнанні права на власну думку та позицію іншого, незалежно від соціально-рольової позиції, яку він обіймає. Гуманістична парадигма освіти передбачає концентрування навчального процесу не на навчальній дисципліні, а на особистості студента. Його професійному становленню та особистісному зростанню. Задля цього сам викладач має бути високого рівня самоактуалізованості особистісної й громадянської зрілості.

У педагогіці вищої школи вважається загально визначним, що на рівень професійної діяльності педагога вищої школи впливають три складові:

- загальногромадянські риси, властивості, що визначають специфіку викладацької діяльності;
- спеціальні знання, уміння й навички з спеціальності;
- наявності певних особистісних якостей. Соціально-психологічних рис і педагогічних здібностей.

Одним з яскравих інноваційних проявів глобальних тенденцій суспільного розвитку є утвердження інформаційної цивілізації і відповідної їй інформаційної культури суспільства й особистості. Безумовно, це в першу чергу стосується професійної діяльності педагога вищої школи, оскільки рівень інформаційної культури привносить принципові зміни в філософію освітньої діяльності, ставить нові завдання і одночасно відкриває нові горизонти психолого-методологічного пошуку.

Важливим компонентом у діяльності викладача є його інформаційна культура. В умовах переходу нашого суспільства у постіндустріальне та інформаційне суспільство висувуються нові вимоги і створюються нові можливості у застосуванні інформаційних технологій та комп'ютерної техніки практично у всіх галузях виробництва, науки, освіти, культури і навіть побуту. Тому вже сьогодні викладач мусить ефективно використовувати нові технології та джерела інформації, що сприятиме більш продуктивному засвоєнню нових знань та умінь у системі подальшого розвитку інформатизації суспільства.

Невід'ємною складовою характеристики викладача є рівень його педагогічної культури. Педагогічна культура розуміється як: система цінностей – регуляторів педагогічної діяльності; передумова, мета, засіб, інструмент педагогічної діяльності, рівень самореалізації в ній; концентроване вираження особистості педагога.

Окрім того, що викладач володіє високої якості особистісними рисами, інформаційною та педагогічною куль-

турою, у його діяльності важливе значення мають знання та вміння. Ці структури у науково - психологічному аспекті передбачають дві ланки. До першої відноситься така система взаємозв'язаних знань та умінь:

а) спеціальних – знання історії своєї науки та практичне вміння застосовувати їх;

б) педагогічних – знання дидактики, теорії виховання, усвідомлення основних аспектів навчання й виховання у вузі, діагностика професійних даних майбутнього фахівця, прогнозування його фахового зростання;

в) психологічних – знання психологічних основ викладання обраного предмета, психологічного стану студентів і свого власного, закономірності вікових та індивідуальних особливостей сприймання студентами змісту навчання;

г) методичних – знання шляхів, методів, прийомів і засобів донесення наукової інформації до студентів.

Друга ланка структури педагогічної праці викладача вищої школи передбачає: конструктивну, організаційно-мобілізуючу, комунікативно-розвиваючу, інформаційно-орієнтувальну, дослідницьку та гностичну діяльність, кожна з яких передбачає цілий ряд професійних умінь. Запитом вищої школи в сучасному соціально-економічному розвитку суспільства є модель висококваліфікованого, добре підготовленого викладача, який би поєднував у собі глибоку наукову ерудицію з ґрунтовним знанням основ психолого-педагогічної науки та високим рівнем методичних умінь [1].

Педагогу вищої школи необхідно враховувати, що сутність сучасного процесу навчання складає не тільки збагачення особистості певною сумою знань чи формування вміння практичної діяльності, а різнобічна підготовка людини до життя в глобалізованому інформаційному просторі через створення рівних умов доступу до якісної освіти, забезпечення освіти впродовж життя, формування толерантного світогляду і дискурсного характеру взаємодії народів і культур. Окрім цього важливо акцентувати увагу на тому, що філософське обґрунтування навчально-виховного процесу складають принципи пріоритету людини як особистості, свободи вибору цінностей, реалізації можливостей самореалізації, єдності національних і суспільних інтересів, системності, взаємозв'язку теорії і практики, толерантності в взаємодії народів і культур.

В умовах глобалізації важливу роль відіграє гуманістичний принцип освіти вищої освіти. Важливе значення в сучасному відродженні гуманістичних настроїв має моральний фактор, причому в контексті нашої теми підкреслимо важливість моральності особистості викладача вищої школи. Важливість моральних засад людського життя значно посилюється на фоні занепаду суспільної моралі, знецінення етичних основ, девальвації традиційних норм поведінки.

Варто підкреслити, що у сучасній філософсько-методологічній практиці та освітніх технологіях чітко простежується тенденція переходу від «законодавчого» типу мислення до «інтерпретуючого». Саме інтерпретивний спосіб мислення згладжує непримиренність методологічних позицій, трансформує їх в проблематику наукових дискусій.

Наголос на пріоритеті морального початку, духовного багатства - один з важливих філософсько-методологічних і гуманістичних пріоритетів сучасної освіти. Розвинуте моральне почуття і адекватна йому спрямованість слова і справи людини виступає «атрибутивною ознакою» саме людського способу життя.

У сучасних умовах завдання професійної діяльності педагога вищої школи, на нашу думку, повинні спрямовуватися на:

1. Забезпечення високої функціональності фахівця в умовах, коли зміна ідей, знань і технологій відбувається набагато швидше, ніж зміна поколінь людей. Варто знаходити раціональні схеми співвідношення між розвитком знань, високих технологій і людського вміння їх творчого засвоєння.

2. Забезпечення оптимального балансу між локальним і глобальним з тим, щоб фахівець, формуючись, як патріот своєї країни, усвідомлював реальність глобалізованого світу, мав можливість жити і діяти в цьому світі, несучи частину відповідальності за нього, бути, по суті, не тільки громадянином країни, а й громадянином світу.

3. Формування на громадському та індивідуальному рівнях розуміння людини як найвищої цінності, права кожного стати і залишатися самим собою згідно зі своїми природними здібностями, на врахування того, що тільки таке ставлення до людини зможе забезпечити високий демократизм суспільства.

4. Вироблення у майбутнього фахівця здатності до осмисленого і ефективного функціонування в умовах ускладнення відносин в глобалізованому інформаційному суспільстві, підвищення комунікативності професійної діяльності.

5. Культивування у кожної особистості піднесеної думки і духу згідно з національними традиціями і особистими переконаннями.

Висновки. Освітня політика розглядається як процес, який має такі характерні складові: визначення цілей і напрямів, прийняття рішень і програм дій, впровадження їх у життя, аналіз результатів цих дій. На вищому рівні відбулися наступні загальноцивілізаційні тенденції, які вплинули на всі сфери життєдіяльності людини і суспільства. В сучасних умовах професійна діяльність викладача вищої школи не може бути охарактеризована односторонньо. Педагог вищої школи має світоглядний вплив на формування творчого мислення та професійної діяльності майбутнього фахівця, оскільки завдяки йому (педагогові вищої школи) відбувається обробка, передача та накопичення знань для наступних поколінь, а тому розуміння різних процесів набуває в цьому сенсі особливе значення.

Перспективи подальших наших досліджень будуть спрямовані на дослідження модернізаційних та інноваційних підходів управління персоналом у системі вищої школи, механізми взаємодії різних інтересів, характеру їх прояву в освітній діяльності.

Література та джерела

1. Бабич О. М. Завдання та зміст діяльності викладача [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <<http://mylifespport.ru/text.php?id=35>>
2. Гершунский Б.С. Философия образования для XXI века. (в поисках практико-ориентированных образовательных концепций) / Б.С.Гершунский. – М.: Изд-во «Совершенство», 1998. – 190 с.
3. Луговий В.І. Сучасні тенденції розвитку вищої освіти та їх вплив на модернізацію вищої школи України / В.І.Луговий // IV Міжнародна науково-методична конференція „Сучасні тенденції розвитку вищої освіти, трансформація навчального процесу у технологію навчання” (25-26 жовтня 2007 року): Матеріали конференції. – К.: Вид-во ДУІКТ, 2007.
4. Канке В.А. Основные философские направления и концепции науки. Итоги XX столетия / В.А.Канке. – М.: Логос, 2000. – 356 с.
5. Мазур Н. Зміст професійної культури викладача вищої школи / Н.Мазур // Рідна школа. – 2007. – № 4. – С.12-14
6. Ничкало Н.Г. Інформаційне суспільство і розвиток субдисциплін педагогічної науки / Н.Г.Ничкало // Сучасні інформ. технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: зб. наук. пр. / [редкол.: І.А.Зязюн (голова) та ін.]; Ін-т пед. освіти і освіти дорослих НАПН України, Вінниц. держ. пед. ун-т. імені Михайла Коцюбинського. – К.; Вінниця: Планер, 2012. – Вип. 29. – С.24-32
7. Субетто А.И. Социогенетика: системогенетика, общественный интеллект, образовательная генетика и мировое развитие / А.И.Субетто. – М.: Исследовательский центр, 1994. – 168 с.

Статья посвящена методологии профессиональной деятельности преподавателя высшей школы. Актуальность статьи определяется необходимостью рассмотрения проблемы профессиональной готовности, сохранения и развития духовных приоритетов, формирование личности в рамках системы образования. Акцентировано внимание на том, что на уровень профессиональной деятельности педагога высшей школы влияют три составляющие: общегражданские качества, свойства, определяющие специфику преподавательской деятельности; специальные знания, умения и навыки по специальности; наличие определенных личностных качеств, социально-психологических черт и педагогических способностей.

Ключевые слова: педагог высшей школы, профессиональная деятельность, методология, задача педагога высшей школы

The relevance of the article is determined by the need to address the issue of professional readiness, maintenance and development of the spiritual priorities of identity formation within the system of higher education. We have focused on the fact that the following aspects influence the professional activity of a high school teacher: general civic qualities; qualities that determine the specificity of teaching; special knowledge, skills and abilities of the profession; presence of certain personal qualities, social-psychological qualities and teaching abilities. In modern terms the task of professional teacher of a high school, in our opinion, should be directed to: provision of high functionality of a specialist and a good balance between local and global, so that professionals understand the realities of the global world; the formation of public and individual levels of understanding as the supreme value, the right of everyone to become and remain himself according to his natural abilities; development of future specialists the ability to meaningful and effective functioning in the conditions to worsen relations in the global information society, improving communicative professional activity: cultivation in each individual lofty thought and spirit, in accordance with national traditions and personal beliefs. Prospects for future research will focus on the analysis of modernization and innovation of personnel management in higher education, the mechanisms of interaction of different interests, the nature of their manifestations in educational activities.

Key words: high school teacher, professional activity, the methodology, the problem of high school teacher.